

Projekt: Digitální učební materiály ve škole, registrační číslo projektu CZ.1.07/1.5.00/34.0527

Příjemce: Střední zdravotnická škola a Vyšší odborná škola zdravotnická, Husova 3, 371 60 České Budějovice

Název materiálu: Řízená výchovná činnost Práce s loutkou

Autor materiálu: Mgr. Zdeňka Stašková

Datum (období) vytvoření: 6. 9. 2013

Zařazení materiálu:

Šablona: Inovace a zkvalitnění výuky prostřednictvím ICT (III/2)

Předmět: Psychologie, 3.ročník

Sada: PS6

Číslo DUM: 02

Tematická oblast: Vývojová psychologie – školní věk až stáří

Ověření materiálu ve výuce:

Datum ověření: 25. 9. 2013

Ověřující učitel: Mgr. Veronika Plecerová

Třída: ZLY 3

Popis způsobu použití materiálu ve výuce:

Výuková elektronická prezentace slouží jako názorná podpůrná pomůcka výkladu učitele. Téma práce s loutkou vhodně doplňuje období kojence, batolete a předškolní věk. Prezentace výstižně a názorně zachycuje nejdůležitější momenty výkladu, které si mohou žáci zaznamenat a využít při domácí přípravě.

Tento výukový materiál je spolufinancován Evropským sociálním fondem a státním rozpočtem České republiky.

INVESTICE DO ROZVOJE VZDĚLÁVÁNÍ

ŘÍZENÁ VÝCHOVNÁ ČINNOST

PRÁCE S LOUTKOU

Využití loutky

- Má velký význam:
- Pedagogický
- Psychologický
- Loutka se stává dobrým výchovným prostředkem při:
- Výchovné činnosti, zejména **v oblasti motivační**
- S její pomocí často děti aktivizujeme lépe než slovy
- ✓ Pomůže nám navodit hru, naučit písničku či říkanku...
- ✓ Uklidnit dítě, utišit pláč
- ✓ Navodit radost dětí

Druhy loutek a jejich použití

- **I. Vedené shora**
- **Závěsné – marionety**
- Vývojově nejstarší, používali je již od 12.století lidoví loutkáři
- Loutkář stojí nad loutkami, pohyb loutek ovládá pomocí nití, které jsou upevněny na vahadle nad loutkou
- Technika ovládání je poměrně složitá
- Je záležitostí profesionálních loutkařů (i obor na DAMU)

Druhy loutek a jejich použití

- **II. Vedené zdola**

- **Javajky**

- Vedeny tyčkami, i pohyby končetin jsou zajištěny pomocí kovových tyček zdola
- Složité ovládání vhodné pro profesionální divadla
- Nevhodné pro práci s dětmi útlého věku

- **Dlaňové a rukavicové loutky**

- Zhotovené např. z palčáků, ponožek, kuchyňských chňapek apod.
- Výhodou jednoduchá technika zhotovení i ovládání

Druhy loutek a jejich použití

- **II. Vedené zdola**
- **Prstové loutky**
  - Ovládání je jednoduché, ale neumožňuje pohyb jednotlivých částí těla
  - Zhotovíme pouze hlavičky, popř. část těla a postupně natahujeme na prsty ruky
  - Ruka může být pokryta jednobarevnou rukavicí
  - Hlavičky i tělo mohou být:
    - ✓ **Plošné** (jedna strana obličej, druhá vlasatá)
    - ✓ **Profilové**

Druhy loutek a jejich použití

- II. Vedené zdola

- **Vařečkové loutky**

- Postavy dětí, pohádkových bytostí či zvířátek
- Jednoduché zhotovení i použití vhodné např. k ilustraci popěveků a písní (k rytmizaci)

- **Maňásci**

- Nejčastěji používané
- U dětí nejoblíbenější
- Vhodné od kojeneckého po školní věk

Vliv maňáska na osobnost dítěte

- Formuje estetické cítění
- Vzhled maňáska
- Vyvolává dobrou náladu
- Výchovný vliv
- Pozdravení
- Poděkování
- Pochvala
- Hygienické návyky
- Přijímání stravy.....

Vzhled maňáska

- Jednoduchý; stylizovaná loutka – zjednodušení, zvýraznění typických znaků
- Estetický, krásný; symetrie hlavy a těla
- Správné provedení hlavy a obličeje
- Jednoduchý oděv – základní košilka je širší než naše ruka, z jednobarevné látky, na ni navlékáme další oblečení
- Důležitý je i výběr vhodného materiálu a barvy dle druhu maňáska (lidská postava, zvířátko apod.)

Řeč maňáska

- Mluvíme srozumitelně; správná artikulace
- Používáme spisovnou češtinu; výška, intenzita a tempo hlasu (dle postavy)
- Text vždy mluvíme zvolna, pomalu; ne ve verších u malých dětí
- Maňásek, ani žádná jiná loutka nesmí nikdy vystupovat jen formou monologu
- Je nutno navazovat **dialog, řečový kontakt s dětmi**
- Otázky musí být podnětné, na které děti odpovídají slovem nebo větou, ne pouze „ano“, „ne“ či „já“

Pohyb a technika vedení maňáska

- Aby maňásek ožil musíme používat i pohyb, který má být co nejpřirozenější a má se podobat pohybu skutečné postavy (medvěd...)
- **Pohybová abeceda s maňáskem (i pro divadelní scénu)**
- Maňáskem nikdy nenatřásáme a nehopsáme
- Pohybujeme jím jenom tehdy, když mluví nebo něco dělá
- Musí být viděn celý, na scénu přichází ze strany a stejně odchází
- Hlavičku držíme ukazováčkem, mírně ohnutým
- Chůzi provádíme pomalým pohybem vpřed

Pohyb a technika vedení maňáska

- **Pohybová abeceda s maňáskem**
- Obraty provádíme při komunikaci s jinou loutkou, zpravidla o 90°
- Používáme pohyby rukou a paží maňáska při hlazení, objímání, zvaní k sobě, přenášení předmětů, tleskání, pláči...
- Pohyby jako sedání a leh provádíme pozvolně
- Využíváme hojně tanec dle hudby či písničky

Formy práce s maňáskem

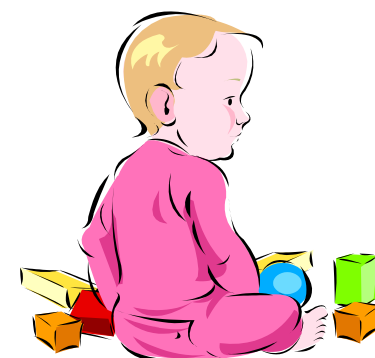
- **Výstup s maňáskem mezi dětmi**
- Individuální výstup jen několik minut
- Přimo mezi dětmi na stole, na podlaze při hře, v náručí, u postýlky...
- Výhodou je přímý kontakt maňáska s dítětem (hlazení, pochválení, pokárání, škádlení, pomazlení, podávání předmětů...)
- Cílem je vzbudit zájem a pozornost dětí, oživit hru či činnost, výchovně usměrnit....

Formy práce s maňáskem

- **Scéna – maňáskové divadlo**
- Improvizované – např. za stolem, možnost zrakového kontaktu s dětmi
- Skutečné
- Použít jednoduchou dekoraci
- Nekombinovat různé druhy loutek
- Pro starší batolata jen 10-15 minut
- Použít jednoduchou stavbu děje s dobrým koncem
- Důležité je stanovit si výchovný cíl, vhodné téma a postavy a promyslet si technické zvládnutí, ev. i scénář

Umístění sestry a dětí

- **Sestra**
- Sedí nebo stojí tak, aby udržela s dětmi stálý kontakt slovní, zrakový a pohybový
- A měla možnost vyčíst z obličeje dětí pochopení, pozornost, radost či nezájem...
- **Děti**
- Sedí v kruhu na zemi
- Na židličkách, stupňovitě, aby všechny viděly

Obsah a děj divadla

- **Děj**
  - Jednoduchý, bez složitých konfliktů
  - Optimistický, ze života
  - Stavět dobro proti zlu (zlo trestat – výchovný prvek!)
- **Obsah**
  - Pružný, veselý, zábavný
- **Etapy děje**
  - Expozice – seznámení s postavami, místem děje, naznačení konfliktu
  - Kolize (zápletka) – zauzlení, dobro proti zlu, děti získat na stranu dobra
  - Krize – vrchol děje, srážka dobra a zla
  - Peripetie – řešení, obrat v ději
  - Katastrofa – vyřešení, dobro zvítězí nad zlem

Obsah a děj divadla

- **Vlastní hra**
- Zvládnout děj
- Dle zájmu dětí hru zkrátit či prodloužit
- V průběhu děje děti zapojovat, komunikovat s nimi
- Rozloučení maňásků s dětmi
- Na závěr vždy zhodnotit divadelní představení s dětmi

Cvičení a úkoly:

- Zhotovte v rámci domácí přípravy dlaňovou, rukavicovou, prstovou, vařečkovou loutku nebo maňáska odpovídající požadavkům na jejich vzhled a použití.
- Připravte si písemně jakékoliv výchovné zaměstnání, při kterém použijete vlastnoručně vyrobenou loutku či maňáska a prakticky ho předved'te spolužákům.
- Svou loutku či maňáska použijte také při předmětu ošetřování nemocných na dětském oddělení u nemocných dětí a v jeslích při výchovné činnosti u batolat.

Seznam použité literatury a pramenů:

- ČECHOVÁ, V. MELLANOVÁ, A. KUČEROVÁ, H. *Psychologie a pedagogika II*. 1.vyd. Informatorium Praha: 2004. 160 s. ISBN 80-7333-028-8.
- LANGMEIER, J. LANGMEIER, M. KREJČÍŘOVÁ, D. *Vývojová psychologie* 1.vyd. H&H Praha: 1998. 132 s. ISBN 80-86180-03-4.
- ČÍŽKOVÁ, J. a kol. *Přehled vývojové psychologie* dotisk 1.vyd. UP Olomouc: 2001. 175 s. ISBN 80-7067-953-0.
- CYRUSOVÁ, E. a kol. *Metodické pokyny pro výuku psychologie cvičení* 1.vyd. SZŠ 5. května Praha: 1996
- Všechny obrázky použité v prezentaci jsou kliparty Microsoft Office on-line: <http://office.microsoft.com> .